

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до статті 97 Закону
України «Про Національну поліцію» щодо виплати одноразової грошової
допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського в
період дії воєнного стану»
*(реєстр. № 10374 від 25.12.2023)**

Одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті), визначення втрати працездатності поліцейського є соціальною виплатою, гарантованою допомогою з боку держави, яка призначається і виплачується особам, які відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» мають право на її отримання.

Конституційним Судом України у Рішенні № 3-р(І)/2020 зазначено, що держава має широкий обсяг дискреційних повноважень стосовно запровадження чи зміни одноразової грошової допомоги як одного з видів соціальних виплат, що прямо не визначені та не конкретизовані в Конституції України. Оскільки право на одноразову грошову допомогу у разі втрати працездатності не є конституційно визначеним правом поліцейського, Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади повноважна визначати на власний розсуд конкретні підстави та особливі умови призначення і виплати одноразової грошової допомоги поліцейському¹.

Метою законопроекту № 10374 є «посилення соціального захисту поліцейських, визначення правових підстав для призначення та здійснення виплати гарантованої допомоги з боку держави у вигляді одноразової грошової допомоги поліцейським, які отримали поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання службових обов'язків в період дії воєнного стану».

У зв'язку з цим, пропонуються зміни до пунктів 3, 5 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» щодо виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського в період дії воєнного стану.

Підтримуючи необхідність удосконалення та підвищення соціальних гарантій поліцейських в рамках положень Закону України «Про Національну поліцію», особливо в умовах воєнного стану, вважаємо за доцільне зазначити наступне.

З питань соціального захисту військовослужбовців та працівників органів правопорядку Конституційний Суд України висловив юридичну позицію, згідно з якою «Конституція України виокремлює категорії громадян України, які потребують додаткових гарантій держави, зокрема гарантій соціального захисту. До них насамперед належать громадяни, які відповідно до статті 17 Конституції України перебувають на службі в органах, що забезпечують суверенітет і територіальну цілісність України, її економічну та інформаційну безпеку» (абзац перший пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 20 березня 2002 року № 5-рп/2002). Соціальні гарантії військовослужбовців та працівників правоохоронних органів впливають з характеру покладених на них службових

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Зінченка Сергія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 3 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» від 22 квітня 2020 року № 3-р(І)/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va03p710-20#Text>

обов'язків у зв'язку з виконанням ними державних функцій (абзац одинадцятий пункту 3 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 17 березня 2004 року № 7-рп/2004).

Служба в поліції є державною службою особливого характеру, яка є професійною діяльністю поліцейських з виконання покладених на поліцію повноважень (частина перша статті 59 Закону України «Про Національну поліцію»).

Частина четверта статті 8 Закону України «Про Національну поліцію» встановлює, що *під час дії воєнного стану* поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Частина друга статті 24 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості.

З метою забезпечення виконання повноважень, покладених на поліцію, статтею 62 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено гарантії професійної діяльності поліцейського, зокрема держава гарантує поліцейському право на отримання соціального і правового захисту, передбаченого Законом та іншими нормативно-правовими актами (частина десята).

Одним із заходів соціального захисту поліцейського є виплата одноразової грошової допомоги як у разі загибелі (смерті) поліцейського, так і у випадку втрати поліцейським працездатності (стаття 97 Закону України «Про Національну поліцію»). З аналізу положень частини першої статті 97 Закону випливає, що у них встановлено три різні групи підстав для призначення і виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої цією статтею: смерть (загибель) поліцейського (пункти 1, 2); визначення поліцейському інвалідності після його звільнення з поліції (пункти 3, 4); часткова втрата поліцейським працездатності без визначення його інвалідності та без звільнення (пункти 5, 6).

Складовими пункту 3 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» є положення-умови, зокрема поранення (контузії, травми або каліцтва), отримані під час:

(1) виконання поліцейським службових обов'язків, пов'язаних із виконанням повноважень та основних завдань міліції або поліції;

(2) участі в антитерористичній операції;

(3) здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони;

(4) відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях,

а також, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Аналогічні складові містить пункт 5 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію» (з іншими наслідками – частковою втратою працездатності без визначення інвалідності поліцейському).

У законопроекті, що розглядається, пропонується розширити: (1) період застосування заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України – воєнний стан (пункт 3 частини першої статті 97); (2) перелік умов, в яких поліцейський може отримати поранення: участь в бойових діях або участь у забезпеченні здійснення заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії – в період перебування безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів чи в період дії воєнного стану під час безпосередньої участі в заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (пункт 5 частини першої статті 97).

З одного боку, такий підхід корелюється із уточнюючими змінами до абзацу першого пункту 19 частини першої статті 6 (у контексті визнання певних категорій осіб, зокрема й поліцейських, учасниками бойових дій), пункту 11 частини другої статті 7 (щодо визнання особами з інвалідністю внаслідок війни, зокрема й поліцейських) Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», відповідно до яких перелік доповнено «заходами, необхідними для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України».

Проте, варто відмітити громіздку нормотворчу конструкцію і правову невизначеність терміносистем, що використовуються: «заходи, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави»; «заходи із національної безпеки і оборони», «заходи правового режиму воєнного стану»; «період захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України», а також їх певну неупорядкованість у вживанні.

У Законі України «Про Національну поліцію» йдеться про: *участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану* (частина друга статті 24). *Заходи із національної безпеки і оборони* згадуються у контексті залучення до них поліцейських поліції особливого призначення під час воєнного стану (частина перша статті 46-1) і у загальному контексті – щодо виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (стаття 97). Виникає питання щодо співвідношення цих заходів.

Також, порівнюючи приписи статей 6, 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (яким у пояснювальній записці обґрунтовується доцільність цього законопроекту) і пропонувані моделі пунктів 3, 5 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію», варто зазначити: (1) відсутність вказівки на правовий режим воєнного стану в першому законодавчому акті і наявність «періоду дії воєнного стану» – в другому; (2) вжиття загальної термінологічної конструкції «період захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України», яка в цілому охоплює

різновиди заходів із оборони держави, заходів із забезпечення національної безпеки.

На нашу думку, задля забезпечення стабільності і правової визначеності законодавчих норм, доцільним є вжиття у законах загальних терміносистем, які охоплюють різні заходи з єдиною метою – захист незалежності, державного суверенітету та територіальної цілісності України. Тобто, при виконанні поліцейським своїх повноважень щодо захисту незалежності, державного суверенітету та територіальної цілісності України і отримання поранення (контузії, травми або каліцтва) він підпадає під дію пунктів 3, 5 статті 97 Закону України «Про Національну поліцію». Конкретизація періодів та умов може відбуватися у підзаконних нормативно-правових актах (відповідних положеннях, порядках).

Окрім того, виникає питання щодо відсутності змін, пов'язаних із участю поліцейського у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, під час яких сталася смерть поліцейського (пункт 1 частини першої статті 97 Закону України «Про Національну поліцію»). Тобто для таких випадків залишається лише участь поліцейського в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

Частина друга Розділу II «Прикінцеві положення» законопроекту потребує конкретизації у частині доручення Кабінету Міністрів України щодо переліку нормативно-правових актів, що потребуватимуть змін (відповідно до вимог пункту 8 статті 90 Регламенту Верховної Ради України).

Крім того, у разі внесення законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету (надходжень бюджету та/або витрат бюджету), суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включно з відповідними розрахунками) (частина третя статті 91 Регламенту Верховної Ради України). У даному випадку, на переконання авторів законопроекту, доцільно розширити перелік умов виплати одноразової грошової допомоги поліцейським, тому він потребує відповідних розрахунків.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*